

1877), etc. were considered in the article. The popularity of the first Romanian student association "Arboroasa" is proved by the following data: 44 out of 54 Romanian students immediately expressed a desire to become its members. The purpose of this society's activity was to bring up intelligent, cultural members of the society with a well-defined national identity, as well as the development of charity in a social context. Based on the statute, their main directions were identified as patriotic, cultural and educational, charitable and entertaining. The main forms of activity were: conferences on national history and literature, outgoing literary and musical evenings. The purpose of this society's activity was to bring up intelligent, cultural members of the society with a well-defined national identity, as well as the development of charity in a social context. Based on the statute, their main directions were identified as patriotic, cultural and educational, charitable and entertaining.

The author examines in detail the reasons for the closure of societies, analyzes aspects of the public reaction to this action of the Austro-Hungarian and Romanian authorities, and discusses the historical prospects for the development of the national social movement.

The study identified the specifics of the above-mentioned societies: social patronage of socially unprotected youth and students ("Junimea"), support of the university authorities allowed the society to introduce, in addition to classical forms of activity, "expensive" forms of activity: celebrations, national holidays and balls (German societies).

Key words: Bukovyna, ethnos, education, norms, behaviour, unions, students, society, university.

УДК 378.013.42:316.723

Наталія Максимовська

Харківська державна академія культури, м. Харків

ORCID ID 0000-0002-3028-5727

DOI 10.24139/2312-5993/2017.05/121-131

СИСТЕМА АНІМАЦІЙНОЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ІННОВАЦІЙНИЙ ВИМІР

У статті розглядається анімаційна діяльність як інновація у соціально-педагогічному контексті. Зазначаються інноваційні аспекти системи анімаційної соціально-педагогічної діяльності, зокрема змістові, організаційні, технологічні. Анімаційна діяльність визначається як процес активізації соціально значущих дій із метою розвитку соціальної творчості, створення умов для вільного вибору культурних уподобань, одухотворення соціальних суб'єктів у межах відкритої соціально-педагогічної системи. Обґрунтовуються системні якості, що дозволяють характеризувати структуру й функцію досліджуваного об'єкта. Визначаються можливості подальшого розвитку анімації в умовах глобальних змін інформаційної доби.

Ключові слова: анімаційна соціально-педагогічна діяльність, системний підхід, інновації в соціокультурній сфері.

Постановка проблеми. Інновації в соціокультурній сфері є об'єктивно актуальними в сучасних складних глобальних та соціально-політичних умовах, оскільки духовна криза, погіршення позитивної взаємодії між соціальними суб'єктами зумовлюють пошук нових механізмів удосконалення соціального буття. Гармонізація соціальних стосунків настає в умовах рівноваги взаємодії особистості й соціальних спільнот, коли у перших є бажання та змога вдосконалювати суспільство, а друге відповідає навзаєм

суспільною підтримкою та турботою. Отже, на часі запровадження інновацій у різних сферах науки та практики з метою гармонізації соціального існування. Таке відповідальне завдання беруть на себе соціальна робота й соціальна педагогіка, які шукають нові можливості попередження негативних соціальних наслідків глобальних та національних проблем. Однією з таких інновацій є анімаційна діяльність, що потребує глибокого теоретичного осмислення та практичної реалізації на основі системного підходу.

Аналіз актуальних досліджень. Системний підхід загалом став об'єктом вивчення І. Блауберга, М. Кагана, В. Сагатовського, Е. Юдіна та інших учених. Педагогічні та соціально-педагогічні аспекти анімації як соціокультурного явища досліджували А. Андреева, Л. Волик, Т. Дедуріна, Т. Лесіна, Л. Сайкіна, Л. Тарасов, І. Шульга, М. Ярошенко та ін. Систематизацію соціально-педагогічної діяльності розглядали О. Безпалько, О. Караман, С. Коношенко, С. Омельченко, О. Рассказова, І. Трубавіна. Однак, нині бракує досліджень, які спрямовані на вдосконалення соціально-педагогічної науки і практики завдяки нововведенням, зокрема з використанням системних ознак анімаційної діяльності.

Метою статті є розкриття сутності анімації як інноваційного процесу в соціальній педагогіці, завданням є вивчення системних ознак анімаційної соціально-педагогічної діяльності.

Методи дослідження. У процесі отримання результатів було використано методи аналізу наукових фактів, синтезу й систематизації теоретичних положень, узагальнення та прогнозування перспективних напрямів подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Власне термін «інновація», який активно застосовується у промисловому виробництві й запозичений з американського менеджменту, нині активно використовується в Україні в різних галузях народного господарства. Ця дефініція позначає нововведення (зміна, оновлення) в діяльності, розуміється як процес появи нового та кінцевий результат інноваційної діяльності. Загальним для різних сфер запровадження інновацій є те, що нововведенням вважається явище, яке не набуло масового, тобто серійного поширення в галузі.

Зважаючи на вищевказане, соціально-педагогічна інновація, на нашу думку, пов'язана з розумінням соціальної педагогіки як науки (об'єкт – соціалізація соціальних суб'єктів, предмет – їх соціальне виховання, результат – розвинута соціальність на різних рівнях організації соціуму) та її практичного втілення через соціально-педагогічну діяльність. Вочевидь, інновація становить поєднання як зовнішніх факторів розвитку науки (зміна соціокультурних умов, розвиток суміжних наукових галузей), так і внутрішніх, які є колективною роботою вчених різних часів. Інновації характерні для будь-якої професійної діяльності людини, але їхня сутність залишається незмінною – це діяльність фахівців, які не задоволені

традиційними умовами, методами, способами і прагнуть нових результатів. Власне соціальна педагогіка певний час була інновацією, оскільки на відміну від класичної загальної педагогіки вона на час свого виникнення пропонувала досить новітні ідеї інтеграції виховного потенціалу суспільства. Наразі інноваційні процеси в соціальній роботі та педагогіці є необхідними та сприятимуть розвитку як науки, так і практики.

Поняття «анімація» має латинське походження (*anima* – вітер, повітря, душа) і означає натхнення, вдихання життєвих сил, залучення до активності. Підвищення наукового інтересу до анімації, на наш погляд, викликано об'єктивними тенденціями: визнанням важливості різних видів діяльності для розвитку особистості й соціального простору, активізацією тих видів самореалізації, які мотивують людину до позитивного перетворення дійсності, уможливленням реального творчого вдосконалення суспільних умов буття на всіх рівнях соціального існування через одухотворення особистості та педагогізацію соціального середовища.

Після офіційного визнання анімації як механізму посилення виховного потенціалу соціального простору у Франції в середині ХХ ст. за кордоном створено методологічне підґрунтя (А. Гурдон, П. Бенар, Ж. Дюмазедьє, Р. Лабурі, С. Сімоно та ін.), що уможливляє поглиблений аналіз соціально-культурної анімації, виокремлення педагогічного напрямку анімаційної діяльності. Уперше надав визначення анімації Ж. Емоф: «Анімацією називають діяльність у середині або зовні групи, колективу, певного кола людей, що мають на меті розвиток стосунків та регуляцію суспільного життя за допомогою напівдирективних методів; це метод включення й участі» [4, с. 19]. Не зважаючи на те, що анімацію було звужено до певних методик, озвучується сутність цього явища – регулювання соціального життя за допомогою власних ресурсів соціальних суб'єктів. Акцент на непримусовості й залученні особистості та груп до соціально-позитивних процесів тільки поглиблює цю інноваційну ознаку.

Як актуальне та інноваційне соціокультурне явище за кордоном, анімація отримала поштовх до новітніх досліджень у ХХІ ст. Наприклад, дисертаційне дослідження М. Маренгула (Мозамбік) присвячене застосуванню соціокультурної анімації в соціальній роботі з дітьми вулиць. Е. Сантос (Мексика) вивчає проблему посередництва та втручання у процес розвитку місцевого самоуправління за допомогою соціокультурної анімації. У роботах Т. Валленіус (Фінляндія) увага приділяється стимулюванню соціальної активності молоді засобами анімації, залучення її до волонтерської діяльності Червоного Хреста. М. Фот, професор Квінслендського технологічного університету (Австралія), пропонує нівелювати інформаційну нерівність, просувати творчий підхід до існування особистості в світі знань методами соціокультурної анімації із застосуванням комп'ютерних технологій. Представниця польської науки

К. Овесні (Польща) розглядає концепцію соціокультурної анімації в андрагогіці як комплекс дій, що спрямовані на допомогу індивідам в освіті та вихованні у зрілому віці.

Новітній етап, на нашу думку, характеризується такими процесами: подальше поглиблення специфіки анімаційної ідеї, усвідомлення її змісту в нових соціокультурних умовах, розгалуження суб'єктів анімації, територіальне поширення анімаційного досвіду в інших країнах, розширення напрямів використання анімаційної діяльності, узгодження з новим інформаційним середовищем через використання новітніх технологій, усталення соціально-виховного напрямку на основі інтеграції до соціально-педагогічної парадигми як підґрунтя розвитку сучасної соціально-педагогічної науки і практики.

Розумінню оновленого змісту анімації сприяє позиція А. Фрейє, який у контексті неформальної та народної освіти («Педагогіка пригнічених») зазначає: анімація – не стільки процес навчання учасників, скільки діалогічного спілкування між ними, це практика, яка дозволяє вільним та мислячим людям впливати на суспільство, процес підвищення свідомості учасників з метою перетворення реальності, створення виховних ситуацій на основі життєвого досвіду [8]. На нашу думку, позиція автора підкреслює сутність ідеї анімації, що може надавати принципово нових якісних характеристик різним видам діяльності (соціокультурній, виховній, психологічній, соціально-педагогічній тощо), під час участі в якій активізуються власні зусилля учасників, що сприяє виявленню активності й ініціативи.

Підкреслює інноваційний вимір анімації Л. Тарасов, який зазначає, що «Найповніше специфіку анімаційного простору розкривають шість парадоксів П. Палмера: простір має бути: відкритим і закритим; гостинним та «напруженим»; виразником як індивідуальних, так і групових інтересів; суміщати в собі особисті життєві історії тих, хто залучений до процесу навчання, і широкий контекст історії та традицій; простір має орієнтувати особистість на усамітнення і взаємодію із суспільством; уможливити мовну активність людини та мовчання» [8, 20]. У зв'язку з наведеним, зауважимо, що змістовий і просторовий підходи є основою розбудови системи анімаційної соціально-педагогічної діяльності.

Також до інноваційного аспекту відносимо педагогічну спрямованість анімації та високий рівень соціальної суб'єктності, що є результатом розвитку соціально-творчої характеристики соціального суб'єкта. У межах технологізації соціально-культурної анімації автори (Л. Сайкіна, А. Андреева, Т. Дедуріна, І. Петрова) звертаються до аналізу явищ та проблем, що можуть бути вирішені у процесі анімації. З позиції пошуку системних засад анімації, на нашу думку, те, що у вказаних дослідженнях акцент переважно робиться на стимулюванні соціальної творчості, яка є певним результатом запровадження анімації, свідчить про якісний рівень соціального розвитку

соціальних суб'єктів, які беруть участь, а це, у свою чергу, залежить від ознаки діяльності, що організується. Тобто анімація скоріше характеризує рівень участі та її спрямованість і інтенсивність, що дозволяє суб'єктам взяти участь у соціально-творчому процесі.

У сучасній науковій літературі існує таке визначення: «Анімація соціально-педагогічна – свідомо діяльність, спрямована на спонукання певного індивіда, групи, громади до усвідомлення прихованого потенціалу, створення умов для повнішої реалізації різнобічних можливостей людини, здійснення соціокультурних та соціоосвітніх програм і проектів. У педагогічному контексті анімація – це вид соціально-педагогічної діяльності, спрямованої на реалізацію певних дій з метою оздоровлення соціального клімату певного середовища, створення атмосфери креативності, допомоги людям адаптуватися до соціальних змін, сприяння їх інтеграції в соціокультурний простір, спонукання до взаємодії та порозуміння людей у групі» [7, 12–13]. Зважаючи на переважно соціально-педагогічну сутність наведеного визначення, все ж зазначимо, що не тільки адаптація, інтеграція, порозуміння є кінцевою метою анімаційної діяльності, хоча це, безумовно, важливо. На наш погляд, указана діяльність полягає не тільки у «спонуканні», але й надиханні на соціальну творчість, залученні до просоціальних дій, що є специфікою соціально-педагогічного аспекту анімації і передбачає розвиток соціальної активності.

Анімація вже активно використовується в мистецтві, освіті, професійному розвитку, роботі з молоддю, спорті, міському плануванні, підприємстві та туризмі й може застосуватися в інформатизації регіональних спільнот, що актуалізує інноваційний вимір. Отже, в умовах інформаційного суспільства є альтернатива: або особистість стає одночасно і джерелом, і споживачем інформації, створює власний інформаційний простір, є провідником соціально позитивних цінностей у цьому середовищі, або дозволяє маніпулювати собою, втрачає час та шанси соціальної самореалізації.

Ураховуючи вищевказане, використовуватимемо поняття анімації (animation – оживлення, одухотворення), яке позначає процес, що пов'язаний із магунізацією соціального життя, створенням механізму самостимулювання соціальних суб'єктів до активного соціального буття в межах соціального середовища, що постійно поширюється. Тобто анімація є однією з інновацій соціально-педагогічної діяльності, у процесі якої відбувається активізація й надихання соціальних суб'єктів на соціальне вдосконалення та позитивні перетворення. Відповідно, анімаційна діяльність – процес активізації соціально значущих дій з метою розвитку соціальної творчості, створення умов для вільного вибору культурних уподобань, одухотворення соціальних суб'єктів у межах відкритої соціально-педагогічної системи.

Обстоюючи думку, що анімація – це об'єктивне явище, яке актуалізувалося в сучасних соціально-культурних умовах у контексті різних наукових галузей, акцентуємо на її цілісності й універсальності. На наш погляд, якщо сутність анімації полягає в ініціації соціальної суб'єктності, характеризує якість соціальної взаємодії, то серед напрямів соціально-педагогічної діяльності (адаптація, профілактика, корекція, реабілітація тощо) немає такого, який би не потребував виявлення власної активності соціального суб'єкта. Отже, анімація може характеризувати високий рівень соціальної суб'єктності під час, наприклад, підвищення адаптаційного потенціалу, або високий рівень соціальної взаємодії надає нових якісних характеристик реабілітаційному процесу. Отже, радше анімація – це нова якість діяльності, якісна характеристика взаємодії. Системне обґрунтування інновацій дозволяє активізувати ті ознаки, які становлять сутність анімації, застосувати їх у конкретних умовах, вирішуючи завдання конкретного дослідження.

Зважаємо на те, що інноваційний потенціал анімаційної діяльності, розгортатиметься, з одного боку, через перебудову розуміння соціальної педагогіки з позиції «допомоги» на провідну тезу: «випередження та сприяння», з іншого, – через виховні зміни середовища, методів і форм соціально-педагогічної діяльності з використанням переважно активізуючих дій зі стимулюванням соціальних суб'єктів до безпосередньої участі.

На нашу думку, анімація як соціально-педагогічна інновація є водночас механізмом і показником якості соціального буття – одухотвореного, оживленого, творчого. Застосування соціально-педагогічної анімації, на нашу думку, має відбуватися з урахуванням таких положень: реалізація соціально-педагогічної анімації відбувається відповідно до сутності соціальної педагогіки як науки (соціальний розвиток соціальних суб'єктів, включення в соціум, педагогізація середовища); соціально-педагогічна анімація транспонується із загальними особливостями соціально-педагогічної діяльності (соціальний розвиток людини протягом життя, залучення різних сфер соціальної дійсності, випереджальний характер активності, сприяння створенню соціально-виховного механізму, що зумовлює соціальний саморозвиток); специфіка здійснення соціально-педагогічної анімації враховує особливість тієї сфери, у якій реалізується (дозвілля, виробнича сфера, навчальна тощо); основною вимогою реалізації є дотримання провідних ознак та принципів анімації: пряма участь соціальних суб'єктів, активна позиція учасників, емоційно-творча спрямованість, повага до кожної особистості, емпатія та прийняття, позитивний ентузіазм, спрямованість на вдосконалення соціального простору різних рівнів тощо.

Дослідження системних об'єктів наукового пізнання, особливо соціальних систем, ускладнюється у зв'язку з тим, що такі об'єкти знаходяться в постійному русі, під впливом різних соціальних факторів. Однак наявність системних ознак дозволяє застосовувати специфіку

системного аналізу навіть до нестійких соціальних утворень. У будь-якій соціальній системі відображається зв'язок і взаємозумовленість явищ та процесів оточуючої дійсності. Тому слід зважати, що «сутнісною особливістю системного підходу є те, що відносно самостійні компоненти розглядаються не ізольовано, а у взаємозв'язку, розвитку та русі, тобто динамічно, що дозволяє виявити інтегративні системні властивості та якісні характеристики, які відсутні в елементів, що складають систему» [5, с. 27].

У зв'язку із загальним уявленням про системні об'єкти соціальної дійсності в соціальній педагогіці обґрунтовано ознаки та характеристики, що дозволяють систематизувати соціально-педагогічну діяльність (О. Безпалько, О. Караман, С. Коношенко, С. Омельченко, Н. Чернуха та ін.). У випадку із системою анімаційної соціально-педагогічної діяльності (далі АСПД) урахування цих ознак дозволяє зафіксувати статичний стан досліджуваного об'єкта (структуру) та спрогнозувати динаміку його розвитку відповідно до можливостей (функцію).

Системний підхід визнано провідним як під час дослідження сучасних гуманітарних процесів загалом, так і різних видів професійної педагогічної діяльності, зокрема довів ефективність організації науково-обґрунтованої соціально-педагогічної діяльності з різними соціальними суб'єктами в сучасній соціальній педагогіці. Систематизація АСПД базується на усталеному трактуванні, яке дозволить охарактеризувати структуру, зв'язки, умови функціонування системи. Отже, «система (від грецької *systema* – складене з частин, об'єднане) – це сукупність елементів, що знаходяться у відносинах та зв'язках між собою та утворюють певну цілісність, єдність» [9, 427].

Узагальнюючи позиції системного підходу, підґрунтям системи АСПД є загальні основи та принципи його застосування: під час обґрунтування АСПД як системи, опис конкретних структурних елементів здійснюється з урахуванням їх місця в цілому; у цій системі одним із проявів ієрархічності є те, що її елементи мають одночасно різні характеристики, параметри, функції та навіть різні принципи побудови, отже, особливої уваги потребує управління рівнями цього системного об'єкта; стійкість системи АСПД є невід'ємною від дотримання умов її існування; специфічною для даної системи є проблема виникнення якостей цілого з якостей елементів та, навпаки, породження властивостей елементів із характеристик цілого; для системи АСПД характерна доцільність функціонування як невід'ємна риса, що не завжди вкладається в межі причинно-наслідкової схеми; джерело перетворень полягає в самій системі, тобто вона є самокерованою системою; ієрархічність рівнів системи та рядоположеність структурних елементів цієї системи на кожному рівні забезпечують її рівновагу та стійкість; у системі АСПД наявні специфічні характеристики та ступені свободи [2; 3; 6].

Система АСПД – складна змішана соціальна система переважно перетворювальної спрямованості, яка передбачає єдність процесуальних

елементів, що відбивається на динаміці існування системи як у локальному для певного соціального суб'єкта, так і у відкритому соціальному просторі. Необхідною умовою реалізації АСПД як системи є виведення її на новий якісний рівень функціонування, що забезпечує безпосередню участь соціальних суб'єктів у розбудові педагогізованого сприятливого соціально-виховного середовища.

Розробка системи АСПД зумовлена системними ознаками соціально-педагогічної діяльності, її процесуальними характеристиками, належністю установ та організацій, що залучаються до взаємодії, до різних підсистем соціокультурного простору. Має різні ступені відкритості й свободи в залежності від мети та сфери реалізації. Функціонування системи залежить від елементів управління та законодавчого простору, що зумовлюють регламентацію сфер застосування. Завдяки науковим характеристикам (відкритість, креативна взаємодія, діалогічність, проблемність), процесам євроінтеграції та глобалізації, вона демократизується й осучаснюється, поєднує ті види активності осіб та груп, які сприяють розвиткові соціальності в інформаційному суспільстві.

На рівні, наприклад, сфери дозвілля ступінь суб'єктивізації взаємодії в системі АСПД та відкритості системи стає більшим, оскільки передбачає найменший рівень регламентації. Отже, ініціатива та відповідальність за функціонування є основою самокерованості системи, зокрема самоорганізації суб'єктів та надійності механізмів АСПД. Саме це відбиває розширення керованих соціально-виховних впливів. В умовах інформаційної доби зростає ступінь розширення соціального середовища, долучаються віртуальний простір та Інтернет, що забезпечує міжкультурну комунікацію, що надає нових можливостей і відповідальності. Система АСПД набуває нових характеристик та ризиків, на які слід зважати під час її створення.

Функціонування системи АСПД забезпечується через регульовальні механізми, а саме: наукову обґрунтованість, методичну виваженість, доцільну ланку керування й координації. Динамізм і рівновага системи АСПД забезпечуються розгалуженням та перспективою розбудови розширеної соціокультурної сфери в інформаційному суспільстві, а також постійним пошуком і реалізацією умов, що гарантуватимуть надійність системних якостей. Система, що обґрунтовується, основується на інтеграції виховних впливів, взаємодії соціальних інститутів, але, на відміну від попередніх, має інноваційний вимір, оскільки запроваджується в соціокультурному просторі інформаційного суспільства, що постійно розвивається.

Система АСПД має більший потенціал творчого саморозвитку, оскільки регламентується переважно вільним вибором діяльності на підґрунті ціннісних орієнтацій соціального суб'єкта. Незалежно від рівня організації системи АСПД системоутворювальним фактором є мета її функціонування – розвиток соціальної творчості соціальних суб'єктів завдяки гармонізації

соціально-виховного спрямування, що сприяє вдосконаленню їх соціальності на основі безпосередньої участі в інтенсивній соціальній взаємодії та підвищення рівня соціальної суб'єктності.

Для ефективного регулювання системи АСПД передбачається застосування комплексу механізмів, які забезпечуватимуть зв'язки всередині системи, зумовлюватимуть взаємини ззовні. До цього елементу належать законодавче регулювання, принципи здійснення діяльності й умови збалансованості системи. Принципи, на нашу думку, доцільно поділити на: загальні соціально-педагогічні (гуманізму, гармонізації соціального й індивідуального, інтеграції, опори на потенційні можливості); спеціальні (сфера застосування): вільної діяльності, добровільної участі, наближеності до суб'єкта, інформативності, різноманітності та змінюваності діяльності, інтересу; специфічні (анімаційний підхід) – наданої можливості, прямої участі, вмотивованості, толерантності й емпатії, вивільнення для творчості, активної позиції, конструктивної взаємодії, емоційної позитивності, субсидіарності, ініціативності.

Систематизація АСПД ґрунтується на єдності структурних і функціональних компонентів (структурні – мета, завдання, зміст, методи, форми, які є на всіх рівнях; функціональні забезпечують зв'язки та взаємодію закладів застосування, інтеграцію різних напрямів соціального виховання). Надійність і усталеність системи забезпечують горизонтальні та вертикальні зв'язки. Збалансованість системи гарантують обґрунтовані елементи АСПД, ієрархічна послідовність та доцільність яких забезпечує зв'язок у системі.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, інноваційний вимір системи анімаційної соціально-педагогічної діяльності постає в тому, що вона обґрунтовується як усталене структуроване цілісне утворення, а саме складна змішана соціальна система переважно перетворювальної спрямованості, яка передбачає єдність процесуальних елементів, що відбивається на динаміці існування системи в соціокультурній сфері загалом. Принциповою є побудова інноваційної системи на основі системних ознак соціально-педагогічної діяльності, процесуальних характеристик, з урахуванням високого ступеню її відкритості та ціннісної зумовленості функціонування. Самовідновлювальність та самокерованість системи реалізується, окрім системних якостей анімаційної соціально-педагогічної діяльності, через суб'єктність і самоактивізацію соціальних суб'єктів на основі вільного мотивованого вибору й самоорганізації. Системоутворювальним фактором є мета – розвиток соціальної творчості, що відображає інновації в цілепокладанні. Стійкість та рівновагу системи забезпечують механізми регулювання: законодавче регулювання, принципи діяльності, умови функціонування. Перспективами подальших досліджень є обґрунтування на основі системних властивостей анімаційної соціально-педагогічної діяльності інноваційних технологій взаємодії соціальних суб'єктів у різних

зкладах соціокультурного простору, урахування при цьому конкретних умов життєдіяльності та психовікових особливостей різних соціальних груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді : теоретико-методичні основи : монографія / О. В. Безпалько. – Київ : Наук. світ, 2006. – 363 с.
2. Блауберг И. В. Становление и сущность системного подхода / И. В. Блауберг, Э. Г. Юдин. – М. : Наука, 1973. – 270 с.
3. Каган М. С. Системный подход и гуманитарное знание : избр. ст. / М. С. Каган. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1991. – 383 с.
4. Лесіна Т. М. Соціально-педагогічні умови стимулювання майбутніх соціальних педагогів до анімаційної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Лесіна Тетяна Миколаївна. – Луганськ, 2009. – 253 с.
5. Методология и методы социально-педагогических исследований : науч., учеб.-метод. пособие для студентов, магистрантов, аспирантов и специалистов в области воспитания и образования, соц. педагогов и соц. работников / С. Я. Харченко [и др.] ; Луган. гос. пед. ун-т им. Тараса Шевченко. – Луганск : Альма-матер, 2001. – 216 с.
6. Сагатовский В. Н. Основы систематизации всеобщих категорий / В. Н. Сагатовский. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 1973. – 431 с.
7. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
8. Тарасов Л. В. Социокультурная анимация в XXI веке : концепция развития социально-поддерживающих гражданских инициатив в России : монография / Л. В. Тарасов. – М. : Русаки, 2012. – 223 с.
9. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. – 5-е изд. – М. : Политиздат, 1986. – 590 с.

REFERENCES

1. Bezpalko, O. V. (2006). *Orhanizatsiia sotsialno-pedahohichnoi roboty z ditmy ta moloddiu u terytorialnii hromadi: teoretyko-metodychni osnovy: [Organizing social-pedagogical work with children and youth in a territorial community: theoretical and methodological foundations]*. Kyiv: Nauk. Svit,
2. Blauberh, I. V., Yudin, E. H. (1973). *Stanovleniie i sushchnost sistemnoho podkhoda [Development and contents of the systematic approach]*. M.: Nauka.
3. Kahan, M. S. (1991). *Sistemnyi podkhod i humanitarne znaniie [Systematic approach and humanity scholarship]*. L.: Izd-vo LGU.
4. Lesina, T. M. (2009). *Sotsialno-pedahohichni umovy stymuluvannia maibutnikh sotsialnykh pedahohiv do animatsiinoi dialnosti [Social-pedagogical conditions of stimulating future social pedagogues to conduct animation activities]* (PhD thesis). Luhansk.
5. Kharchenko, S. Y. (Ed.) (2001). *Metodolohia i metody sotsialno-pedahohicheskikh issledovaniy [Methodology and methods of social-pedagogical studies]*. Lugansk: Alma-mater.
6. Sahatovskii, V. N. (1973). *Osnovy sistematzatsii vseobshchikh katehorii [The basics of systematizing universal categories]*. Tomsk: Izd-vo Tom. un-ta.
7. Zverieva, I. D. (Ed.) (2008). *Sotsialna pedahohika: mala entsyklopediia [Social pedagogy: minor encyclopedia]*. K.: Tsentr uchbovoi literatury.
8. Tarasov, L. V. (2012). *Sotsiokulturaia animatsiia v XXI veke: kontseptsiiia razvitiia sotsialno-podderzhyvaiushchikh hrazhdanskikh initsiativ v Rossii [Sociocultural animation in XXI century: the concept of developing civic social support initiatives in Russia]*. M.: Rusaki.
9. Frolov, I. T. (Ed.) (1986). *Filosofskii slovar [Philosophical dictionary]*. M.: Politizdat.

РЕЗЮМЕ

Максимовская Наталья. Система анимационной социально-педагогической деятельности: инновационное измерение.

В статье рассматривается анимационная деятельность как инновация в социально-педагогическом контексте. Приводятся инновационные аспекты системы анимационной социально-педагогической деятельности, в том числе содержательные, организационные, технологические. Анимационная деятельность определяется как процесс активизации социально значимых действий с целью развития социального творчества, создания условий для свободного выбора культурных предпочтений, одухотворения социальных субъектов в рамках открытой социально-педагогической системы. Обосновываются системные признаки, которые позволяют характеризовать структуру и функцию исследуемого объекта. Определяются возможности дальнейшего развития анимации в условиях глобальных изменений информационного общества.

Ключевые слова: анимационная социально-педагогическая деятельность, системный подход, инновации в социокультурной сфере.

SUMMARY

Maksymovska Nataliia. Social-pedagogical animation activities system: innovation measurement.

The article reviews animation activities as an innovation in social-pedagogical context. Innovational aspects of social-pedagogical animation activities system, namely content, organization and technology, are noted. Animation activities are defined as a process of activating socially-significant actions to develop social creativity, to create conditions for free choice of cultural preferences, to animate social subjects in terms of open social-pedagogical system. System qualities that allow to characterize the structure and function of an object of the study are substantiated. The possibilities of further development of animation in terms of global changes of information age are defined. The article deals with the issue of implementing innovations in various fields of science and practice aimed at harmonizing social existence. It focuses on animation activities as one of the innovations, which requires deep theoretical understanding and practical implementation based on systematic approach. This approach was proven to be effective in multiple cases of organizing scientifically-substantiated social-pedagogical activities with various social subjects in contemporary social pedagogy. It was discovered that social-pedagogical animation activities are a structured holistic formation, a complex mixed social system of mostly transformative nature that requires unity of its process elements. The system itself is capable of self-sustain and self-control due to the effects of both system qualities of social-pedagogical animation activities and subjectness and personal activeness of social subjects based on voluntary motivated choice and self-organizing. The theoretical analysis revealed that the system is founded on the task of developing social creativity and is kept stable and balanced thanks to regulation mechanisms such as legal regulations, activities principles and functioning conditions. Under conditions of information age, the social environment expands, adding to itself virtual space and the Internet, which facilitate intercultural communication. This brings new opportunities and responsibilities, as well as risks, which should be considered when an animation social-pedagogical activities system is created. Further research will focus on technologies of interaction of social subjects in various sociocultural institutions. Unique conditions of life and psych-age qualities of various social groups will be considered.

Key words: social-pedagogical animation activities, systemic approach, innovations in sociocultural field.

УДК 37.091.33:001.895(477:100)

Оксана Нефедченко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0003-1656-2422

DOI 10.24139/2312-5993/2017.05/132-145

СОКРАТИВСЬКА ДІАЛОГІЧНА ЕВРИСТИКА ТА ЇЇ РОЗВИТОК У ЗАРУБІЖНІЙ І ВІТЧИЗНЯНІЙ ОСВІТІ

У статті здійснено огляд основних ідей і технологій сократівської діалогічної евристики та її розвитку й модернізації протягом останніх століть, особливо в сучасних умовах, коли на зміну традиційній, суто передавальній, антидіалогічній освітній системі приходить освіта евристична з її пріоритетами пізнавально-творчої діяльності, потужним діалогічним потенціалом. Аналізуються інноваційні новоутворення побудованої на сократівському діалозі евристичної освіти, зокрема, виконання й діагностика вільно обраних і значимих для студентів та учнів освітніх продуктів, системне формування вмінь ставити пізнавальні запитання, застосування діалогу в осмисленні й освоєнні текстів лекцій «прямої дії», у розробці і застосуванні діагностичних механізмів для визначення якості основних евристичних продуктів (розповідь, твір, проект, колективна творча справа, дискусія, диспут тощо). Сократичний діалог у сучасному його тлумаченні є першоосновою творчого мислення учнів і педагога, перетворює монологічний, репродуктивний процес навчання в пізнавально-творчу, діалогічну, конструктивну, креативну, тобто евристичну діяльність.

Ключові слова: сократівський діалог, евристика, евристична освіта, пізнавальні запитання, творче мислення, освітні продукти.

Постановка проблеми. Існує багато причин необхідності суттєвої модернізації сучасної освіти в Україні: інформатизація та глобалізація суспільних процесів, входження країни в єдиний освітній і науковий європейський простір, глибокі кризові явища в організації навчання й виховання підростаючої генерації громадян тощо. Щоб їх подолати в освіті, визначні вітчизняні науковці (І. Бех, І. Зязюн, Б. Коротяєв, В. Курило, В. Лозова, А. Сбруєва та ін.) пропонують, насамперед, відмовитися від існуючої застарілої й авторитарної традиційної системи з пануючими в ній монологічними, репродуктивними, антидіалогічними, нетворчими способами навчання й виховання та побудувати інноваційну освіту, що базується на нових організаційних підставах, на гуманістичному й конструктивному діалозі, демократизмі та справедливості, постійній творчості всіх її суб'єктів. Один із варіантів інноваційної освітньої системи вже має на сьогодні розроблені методологічні, теоретичні і технологічні основи й успішно впроваджується в життя на теренах зарубіжної та вітчизняної школи. Мова йде про евристичну освіту, ідеї та технології якої, хоч і з певними перешкодами, набирають життєву силу на американському та європейському континентах, а також в окремих вітчизняних вишах і середніх школах. Для того, щоб виміряти й оцінити теоретичну і практичну значимість евристичної освіти та її технологій, можливості й обмеження їх